

Poznávej svět

MĚŘECKO

MOLDAVSKO

ČESKÁ REPUBLIKA

SPJENÉ KRÁLOVSTVÍ

ITALIE

FINSKO

SLOVENSKO

NIZOZEMSKO

E

V

R

O

P

A

ŠVÝCARSKO

IRSKO

ŠPANĚLSKO

MORSKO

BELGIE

FRAGMENT

Poznávej svět Evropa

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.fragment.cz
www.albatrosmedia.cz

FRAGMENT

Judit Dönsz

Poznávej svět – Evropa – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Mezinárodní svaz

EVROPA

FAKTA

Evropa je druhý nejmenší světadíl na světě. O její území se dělí 45 nezávislých států. Více než polovina z nich je členem Evropské unie.

Evropa dostala jméno po fénické princezně, kterou podle řeckého bájesloví unesl Zeus v podobě býka.

Podle odhadů usíná každý desátý Evropan na posteli z IKEA.

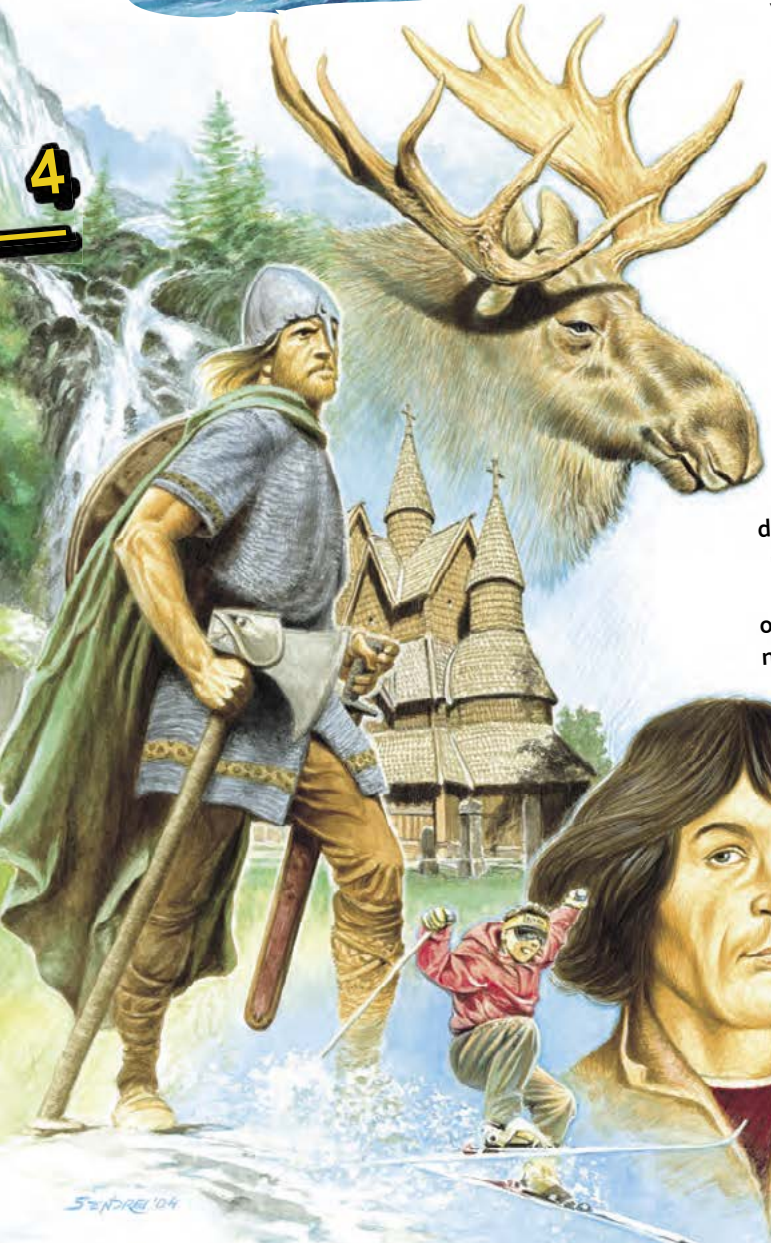
Ve Švýcarsku zákon zakazuje sekání trávníků, mytí aut a věšení prádla v neděli. Dokonce i splachování záchodů po desáté hodině večer může být zakázáno kvůli hluku.

Vědci se domnívají, že před 6 miliony lety se v místě dnešního Středoziemního moře rozkládala poušť. Později tuto prolákladinu vyplnil Atlantský oceán, který sem „přitek“ přes nově vytvořenou Gibraltarskou úžinu – toto zaplavování trvalo přibližně 200 let.

V mnoha zemích se zahradníci snaží vypěstovat co největší zeleninu, a dokonce mají vlastní spolky. Světové rekordy pro nejdelší červenou řepu (6,4 m) a nejtěžší květák (27,2 kg) drží zahradníci z Anglie.

Eskalátory v londýnském metru každý týden dvakrát „obkrouží zeměkouli“ nebo lépe řečeno – urazí během provozu tomu odpovídající vzdálenost.

Španělské děti se od 8. prosince starají o polínko zvané Caga Tió překryté dečkou, a večer 24. prosince do něj tlučou hůlkou, dokud jim polínko nedá pamlsky, jako jsou mandle nebo čokoláda.

Ve španělském městě Buñol probíhá každý srpen jedna z největších bitek s potravinami na světě. Tradičně musí být nejprve sejmut kus šunky zavěšený na vysoké tyči a pak teprve začne zábava s municí v podobě 150 000 rajčat.

Islandanům nepijí krev komáři – na jejich ostrově totiž žádní nejsou. Obtěžují je však jiní zástupci hmyzu, například muchničky.

Ze všech dosud zaznamenaných mravenčích kolonií tu největší postavili 2 až 3 mm velcí mravenci argentinstí – kolonie se táhne 6000 kilometrů podél španělského pobřeží.

5

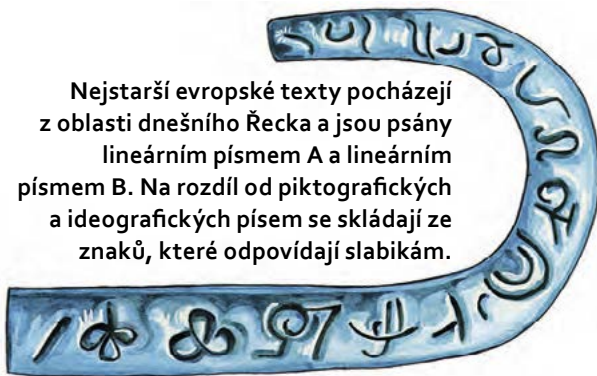
Nejdelší jednoslovný místní název v Evropě najdeme ve Walesu: Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwlllantysiliogogoch. Znamená *Kostel svaté Marie v dutině bílé lísky poblíž rychlého víru a kostel svatého Tysilia z červené jeskyně.*

Finové milují soutěže a rádi měří svoje dovednosti a síly v čemkoliv. Například existuje soutěž o to, kdo odnese svou ženu co nejrychleji co nejdál nebo kdo dohodí dál svým mobilem.

Nejstarší evropské texty pocházejí z oblasti dnešního Řecka a jsou psány lineárním písmem A a lineárním písmem B. Na rozdíl od piktografických a ideografických písem se skládají ze znaků, které odpovídají slabikám.

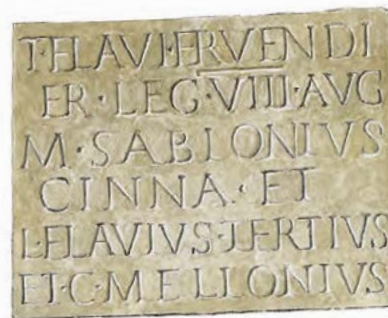
Evropa je domovem mnoha národů a často se v jedné zemi hovoří několika jazyky, protože ji obývají různé etnické skupiny. To někdy může vést k vážným konfliktům. Například Baskové, kteří mluví nejstarším jazykem na kontinentě, dlouho bojovali za nezávislost na Španělsku. Velké množství Maďarů se zase dostalo do sousedních zemí, když byly po první světové válce překresleny hranice.

Vikingové určovali běh dějin skandinávských zemí po celá staletí. Na svých lodích dopluli ke vzdáleným ostrovům, a kolem roku 1000 dokonce až do Ameriky. Založili také řadu evropských měst.

NÁRODY, JAZYKY

Římský nápis

V 8. století př. n. l. vznikl ve střední Itálii městský stát – Řím. O 1000 let později jeho říše sahala od Britských ostrovů do západní Asie.

Angličtina, němčina a nizozemština patří mezi germánské jazyky.

Slované jsou na kontinentě největší etnickou skupinou se stejnými jazykovými a etnickými kořeny. Patří k nim například Češi, Poláci, Rusové, Srbové nebo Ukrajinci.

Germánští Frankové žili původně u Rýna. Jejich kmeny sjednotil Chlodvík († 511), který si podmanil téměř celé území Galie a stal se zakladatelem franské říše, z níž vznikla dnešní Francie a Německo.

Sámové (Laponci) žijí v nejsevernějších oblastech Skandinávie a Ruska. Většina z nich vede kočovný život a putuje se svými stády sobů, již jim poskytují obživu, oblečení a kůži na prodej. Po jaderné katastrofě v Černobyli (1986) se mnoho z nich usadilo na březích jezer a řek, protože radioaktivita poškodila hlavní zdroj potravy jejich zvířat – lišejníky.

Evropské národy hovoří zhruba padesáti různými jazyky, ale vyskytují se tu dvojnásobek dialektů. Většina jazyků, jako jsou angličtina, němčina a ruština, patří do indoevropské jazykové skupiny.

7

Velkou rozmanitost Evropy ukazuje řada lidských typů od vysokých, plavovlasých Seveřanů se světlou pletí po menší, tmavovlasé a snědé obyvatele Středomoří.

Baskičtina, kterou mluví přibližně půl milionu lidí, není příbuzná žádnému evropskému jazyku a o jejím původu se stále diskutuje.

Keltové žili i na Britských ostrovech, ale podlehli germánským Anglům a Sasům. Noví, smíšené obyvatelé se však ubránili nájezdům Vikingů.

Keltští Galové byli v 6. století podrobeni germánským kmenem Franků.

Keltové jsou starobylá etnická skupina, která byla vzhledem ke svým nájezdům a vpádům přítomna na většině území Evropy. Keltskými jazyky hovoří například Irové či Walesané.

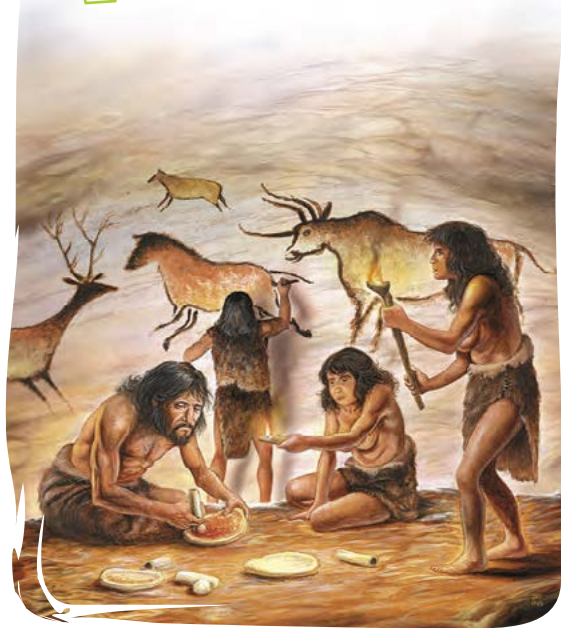
Maďarštinou, jež patří k uralské jazykové rodině, mluví zhruba 15 milionů lidí, z nichž třetina žije mimo území Maďarska.

VELKÉ ZMĚNY

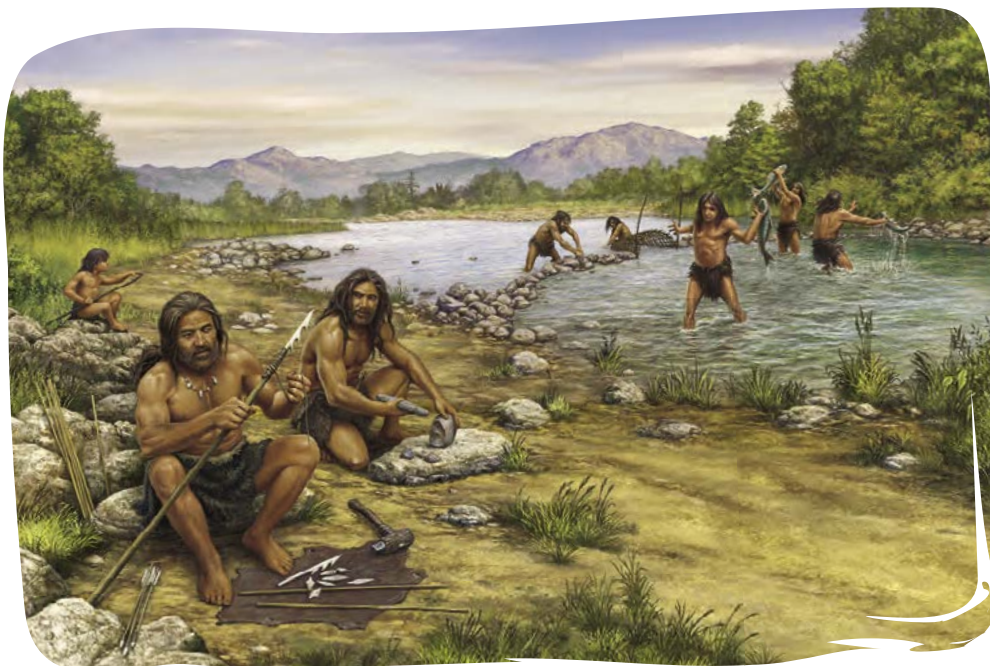
Příchod *Homo sapiens* dokládá řada kostěných a kamenných nástrojů, které daly celému období název doba kamenná.

Tyto jeskynní malby v Lascaux vznikly před 17 000 lety.

Nejprve se pravěcí lidé usazovali v jeskyních a provizorních příbytcích. Žili v tlupách o dvaceti až třiceti lidech, společně lovili a kromě masa se živili semeny, kořeny, ovocem a houbami. Oblékali se do zvířecích kožešin, kterými také překrývali svá přístřeší.

Naši přímí předci se na kontinentu objevili během poslední doby ledové, asi před 30 000 lety. Byli to první Evropané, kteří přišli z Afriky, patrně přes Dardanely za stády migrujících sobů a mamutů. Za ustupujícím ledovcem bujel život a rostliny i živočichové včetně *Homo sapiens* si tu našli nový domov.

6000 př. n. l.: když lidé pochopili, že mohou sami přetvářet svoje prostředí, dali vznik zemědělství, chovu zvířat a pasterectví. Prvním krokem byla domestikace, tu pak následovala setba. Lov přestal být nutným způsobem shánění potravy a čím dál víc lidí se usazovalo na jednom místě. Vznikly první vesnice.

CIVILIZACE A KULTURA

První civilizaci vytvořili Minojci na ostrově Kréta. Toto období připomíná Minojské bludiště. Na stěně rozvalin paláce je mozaika zobrazující oblíbený místní sport – skoky přes býky.

Základy evropské kultury položily myšlení a světonázory starých Řeků. Z nich čerpala Římská říše, která existovala více než 1000 let. Antické dědictví nám zachovalo křesťanství. Z antiky převzalo právní systém a zákony spolu s latinou, což byl jazyk učenců.

Mapu Evropy často překreslovaly dobytelské říše a stěhování. Největší přesuny obyvatel zahájili Hunové, kteří dorazili z Asie kolem roku 360 n. l.

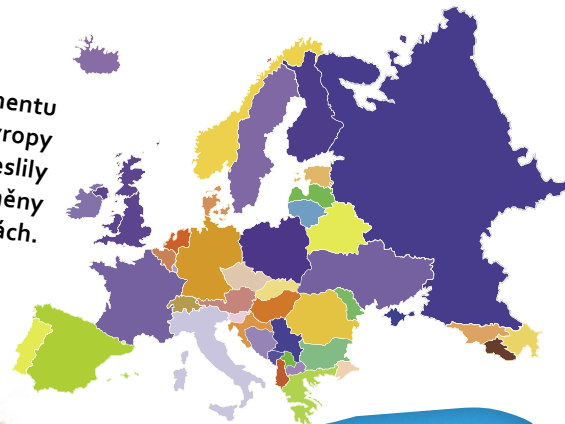
Mnoho středověkých sídel bylo zničeno během stěhování a přesídlování obyvatelstva. Vzhledem k nedostatku prostoru ve městech obehnaných hradbami se stavěly domy s patry. Jelikož neexistovala kanalizace a domy těsně přiléhaly jeden k druhému, často se objevovaly epidemie a požáry. Epidemie moru – tzv. černá smrt (1346–1352) – snížila počet evropských obyvatel o třetinu.

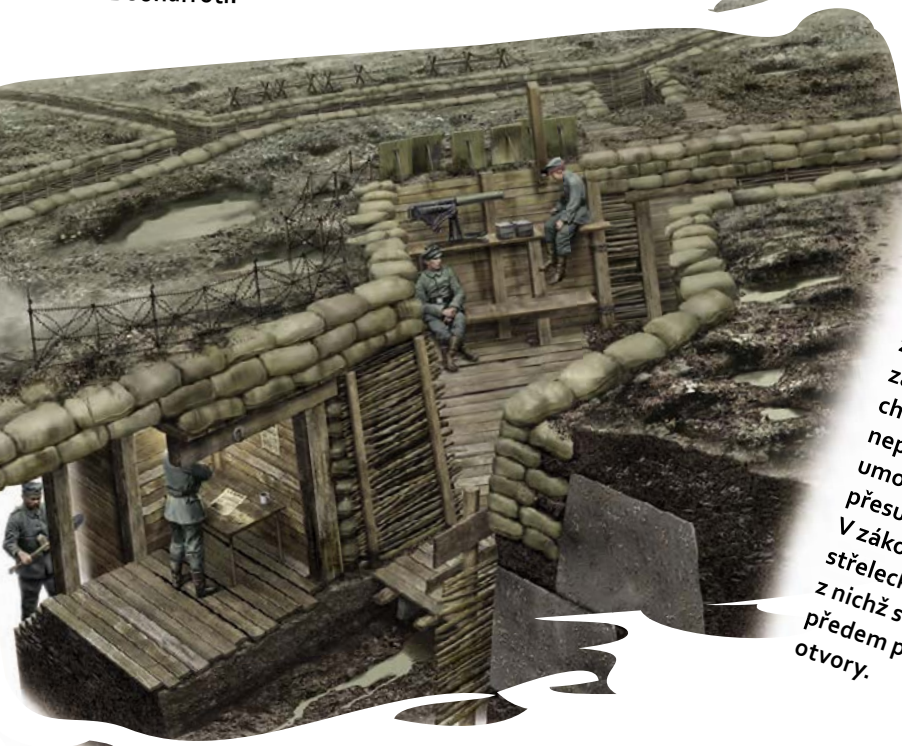
Tento létací stroj navrhl Leonardo da Vinci.

Mnohokrát se velká část kontinentu stala bitevním polem. Mapu Evropy jen během 20. století překreslily dvě světové války a územní změny dohodnuté v mírových smlouvách.

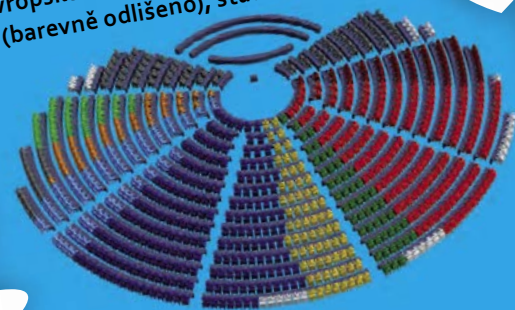
Renesance, která se začala rozvíjet na začátku 15. století, proměnila a obrodila mnoho věd i umění. Významnými postavami tohoto období byli Giordano Bruno, William Shakespeare, Leonardo da Vinci a Michelangelo Buonarroti.

V první světové válce zhotovovali vojáci zákopy. Zákopy je nejen chránily před palbou nepřítel, ale také umožňovaly nenápadný přesun jednotek. V zákopech byly střelecké stupínky, z nichž se střílelo předem připravenými otvory.

SJEDNOCENÁ EVROPA

Poprvé od časů Římské říše se Evropská unie snaží spojit jednotlivé státy evropského kontinentu do sjednoceného celku – tentokrát nikoliv vojenskou silou, ale mírovými prostředky. Zástupci, vybíraní v každé zemi na pět let, zasedají v Evropském parlamentu ve Štrasburku podle stran (barevně odlišeno), stav k roku 2018.

červená – krajní pravice
 oranžová – levice, komunisté
 zelená – zelení
 bílá – nezávislí
 růžová – liberálové
 modrá – demokratická aliance
 tyrkysová – lidová strana
 žlutá – socialisté
 purpurová – národní strany, například skotská

DOPRAVA

Podle statistik shromážděných před několika lety se v moderních evropských městech stále více prosazuje jízda na kole. Ve velkých městech vznikly sítě autobusových linek a metro, které jsou oblíbené. Řada lidí volí veřejnou dopravu kvůli potížím s parkováním, navíc v mnoha městech vznikají pěší zóny. Kromě obvyklých dopravních prostředků obyvatelé měst také rádi chodí pěšky – na nákupy, za přáteli a venčit psy. Ulice mnoha měst jsou rušné i pozdě večer, kdy jsou plné kavárny i restaurace.

Na venkově lidé někdy opravdu žijí v idylických podmínkách a užívají si klid a blízkost přírody. Jejich obživu zajišťuje hlavně zemědělství nebo za prací musejí dojíždět. Města a velkoměsta naproti tomu kypí životem. Každý den přináší mnoho možností, jak trávit čas, a všichni někam pospíchají. Veřejná doprava usnadňuje přesuny a parky zase nabízejí příležitost k odpočinku.

JAK ŽIJEME

NÁPOJE

Nápoje jsou nejrůznějších typů. Na mnoha místech se přímo na ulici prodávají horké i studené nápoje včetně džusů a minerální nebo pramenité vody. Alkoholické nápoje se konzumují v hospodách, restauracích a barech, kde se lidé scházejí s kamarády a relaxují, zatímco na jiných místech může být jejich požívání omezeno.

Rychlé občerstvení (fast food) často prodávají pouliční prodáváči. Výjimkou jsou klobásy a párky v Německu a grillimakkara ve Finsku. V Anglii jsou nejoblíbenější ryby s hranolky (fish & chips). Většina Evropanů nicméně dává přednost kvalitnější a zdravější stravě, nejlépe z místních zdrojů, kterou konzumují pomaleji a nezapomínají ani na kulturu stolování. Francouzi mají dlouhé polední přestávky na oběd, Italové a Řekové si užívají odpolední odpočinek a Španělé zase siestu.

10

Domovem pizzy je Itálie.

Francie je známá svou prvotřídní kuchyní. Francouzi připravují ty nejvýtečnější makronky (mandlové pusinky).

Ve Španělsku jsou oblíbeným předkrmem nebo svačinkou tapas.

Masky jsou nepostradatelnou součástí karnevalu v Benátkách.

RAJČATOVÁ BITVA A SKOKY PŘES OHEŇ

V Evropě se stále udržuje mnoho tradic. Některé jsou ještě známé, i když jen v malé oblasti, jiné jsou už považovány spíše za kuriozity. Některé zvyky jsou zábavné, jiné překvapivé nebo hrozné. Uchovává se v nich něco z minulosti a každý má historické nebo kulturní souvislosti.

Při toulkách Evropou se můžete zúčastnit mnoha velkolepých akcí, jako je tanec se žábami a medvědy, rajčatová bitva, skoky přes oheň, přenášení manželek nebo běh s býky. Rozličné akce se pořádají často při zimním a letním slunovratu a náboženských i národních svátcích.